

Prof. dr. Amela Čolić
Univerzitet u Bihaću / University of Bihać
Pravni fakultet / Faculty of Law
caloamela@hotmail.com

Doc. dr. Mujo Begić
Institut za nestale osobe BiH, Područni ured Bihać / Institute for Missing Persons of BiH, Bihać Regional Office
Univerzitet u Bihaću / University of Bihać
Pedagoški fakultet, Islamski pedagoški fakultet / Faculty of Education, Islamic Faculty of Education

UDK 94 : 341.485 (497.6 Sanski Most)

Stručni članak

ZLOČINI NAD DJECOM NA PODRUČJU OPĆINE SANSKI MOST¹

CRIMES AGAINST CHILDREN IN THE SANSKI MOST MUNICIPALITY²

Sažetak

Tokom ratnih dešavanja djeca su kao najranjivija kategorija stanovništva često direktno ili indirektno izložena ratnim djelovanjima. Direktnе posljedice zločina prema djeci su ubijanja i ranjavanja, a indirektnе posljedice su ratne traume usljed različitih faktora: gubitka roditelja, najbližih članova porodice, silovanja, fizičkih maltretiranja, nezakonitih zatočenja, nedostatka hrane, vode, adekvatne medicinske brige, straha i drugih faktora. Međunarodno humanitarno pravo kao disciplina u okviru oblasti međunarodnog javnog prava, pored općih konvencija i deklaracija koje regulišu prava zaštićenih osoba u ratu, reguliše i zaštitu djece za vrijeme oružanih sukoba. Prava djece posebno definiše Konvencija o pravima djeteta iz 1989. godine, koja priznaje prava i zabranjuje nehumani odnos prema djeci. Niti jedno dijete ne može biti lišeno slobode, nezakonito ili samovoljno. Uprkos navedenim zabranama i pravima djeteta masovno je kršena Konvencija, bilo da se radi o ubijanjima, ranjavanjima, seksualnim iskorištavanjima, zatvaranju u logore, protjerivanjima, nanošenju patnje, ponižavajućem i okrutnom postupanju. Djeca ubijena na prostoru Bosanske krajine pronađena su i ekshumirana iz više masovnih, zajedničkih i pojedinačnih grobnica. Nakon ubijanja njihove posmrtnе ostatke zločinci su pokušali prikriti na raznim mjestima. Ubijena djeca pronađena su u masovnim grobnicama Tomašica, Jakarina kosa, Redak, Bezdana, Prhovo, Kevljani, Lanište I, Lanište II, Hrustovo i drugim masovnim grobnicama. Osim

---

¹ Istraživanje je preuzeto iz studije: Begić, Mujo, *Genocid u Sanskom Mostu*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2017.

² Research taken from Begić, Mujo, *Genocide in Sanski Most*, Institute for the Investigation of Crimes against Humanity and International Law, University of Sarajevo, Sarajevo, 2017.

ubijanja djeca su bila izložena ranjavanjima, zastrašivanjima, zatvaranjima u logore i drugim zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Studija istraživanja za područje općine Sanski Most dokumentuje da su djeca bošnjačke i hrvatske nacionalnosti na području imenovane općine bila izložena masovnim zločinima bez ograničenja i ubijana su na različite načine. Posmrtni ostaci ubijene djece pronađeni su u više masovnih i pojedinačnih grobnica. Djeca sa područja općine Sanski Most ubijena su u 16 naselja i mjesta širom općine. Preživjela djeca nose traume, koje su se kod nekih od njih manifestovale kao stanje koje savremena medicinska psihijatrija i psihoterapija naziva „rak duše“.

Ključne riječi: najranjivija kategorija civilnog stanovništva, međunarodno humanitarno pravo, Konvencija o pravima djeteta, nehuman odnos prema djeci, masovne, zajedničke i pojedinačne grobnice, studija istraživanja za općinu Sanski Most

Summary

During war events children are often as the most vulnerable category of population directly or indirectly exposed to war. Direct consequences of crimes against children are killing and wounding, and indirect consequences are war trauma due to various factors: loss of parents, closest members of the family, rape, physical abuse, illicit detention, lack of food, water, adequate medical care, fear and other factors. International humanitarian law as a discipline of the International Public Law, in addition to the general conventions and declarations governing the rights of protected persons in war, also regulates and protects children during armed conflicts. Children's rights specifically define the Convention on the Rights of the Child, which recognizes the rights and forbids the inhumane relationship with children. No child can be deprived of liberty, illicit or arbitrary. In spite of the foregoing prohibitions and the rights of the child, the Convention is grossly violated, whether it is killing, wounding, sexual exploitation, imprisonment, extortion, suffering, humiliating and cruel treatment. Children, killed on the area of Bosanska krajina were found and exhumed from multiple mass, common and individual tombs. After killing, their dead remains criminals were tried to hide in various places. Killing children were found in mass graves Tomašica, Jakarina kosa, Redak, Bezdana, Prhovo, Kevljani, Lanište I, Lanište II, Hrustovo and other mass graves. In addition to killing, children were exposed to wounds, intimidation, detention in prisons and other crimes against humanity and international law. The research study for the Sanski Most municipality records that children of Bosnian and Croat nationality in the area of the designated municipality were exposed to mass crimes without restriction and were killed in different ways. The remains of the killed children were found in several mass and individual graves. Children from the Sanski Most municipality area were killed in 16 villages and towns throughout the municipality. Surviving children carry trauma, which in some of them has been manifested as a condition that modern medical psychiatry and psychotherapy called "cancer of the soul".

Keywords: *the most vulnerable category of civilian population, international humanitarian law, The Convention on the Rights of the Child, inhumane relationship with children, mass, common and individual tombs, research study for Sanski Most Municipality*

Uvod: Međunarodno humanitarno pravo obavezujuće za države potpisnice

Rat krši svako pravo djeteta: pravo na život, pravo na život u porodici i zajednici, pravo na zdravlje, pravo na razvoj ličnosti, kao i pravo na odgoj, njegu i zaštitu. Međunarodno humanitarno pravo štiti djecu kao posebno zaštićenu kategoriju civila, zbog njihove specifične ranjivosti, od bilo kakvog napada, kako u miru tako i u uslovima rata. Ratna iskustva, posebno balkanska, potvrđuju da se garancije za zaštitu djece ne poštuju. Iako u okviru civilnih žrtava rata poseban status zauzima zaštita ranjivih kategorija, kategorija žena i djece žrtava rata, gotovo polovinu od ukupnog broja žrtava savremenih oružanih sukoba čine djeca.³ Tokom posljednjih decenija zaštita i dobrobit djece za vrijeme oružanog sukoba zauzimaju visoko i važno mjesto u političkoj agendi međunarodne zajednice. Kao rezultat stvorena je značajna pravna osnova sačinjena od normi, standarda i pravila koje proističu uglavnom iz međunarodnog humanitarnog i prava ljudskih prava i čine regulatorni okvir za zaštitu djece u kontekstu savremenog oružanog sukoba. U skladu sa standardima međunarodnog humanitarnog prava, djeca za vrijeme oružanog sukoba uživaju pravo na jednaku zaštitu kao i ostatak civilnog stanovništva. Upravo zbog njihove ranjivosti i specifičnih razvojnih potreba djeca imaju pravo i na posebnu, dodatnu zaštitu. Stoga su neke od garancija međunarodnog humanitarnog prava ali i drugih međunarodnih pravnih instrumenata postale dijelom običajnog međunarodnog prava. Civilno stanovništvo mora u pravilu ostati izvan sfere oružanih napada. Bez obzira da li se radi o međunarodnom ili nemeđunarodnom sukobu, u svakoj situaciji zabranjeno je napadati civile uz obavezno poduzimanje mjera predostrožnosti za umanjenje nanošenja ozljeda civilima. Napadi usmjereni na civilno stanovništvo u smislu zastrašivanja su zabranjeni.⁴ Obavezujući

---

³ Prema UNICEF-ovim obeshrabrujućim podacima, više od milijardu dječaka i djevojčica živi u zemljama ili na teritorijama pogođenim oružanim sukobom, a preko 300 miliona njih pripada starosnoj grupi ispod pet godina.

⁴ Fabijanić Gagro, S., Jurašić B., Zaštita civila u modernim oružanim sukobima: Međunarodno-pravna rješenja u svjetlu razvoja novih tendencija zaštite, Zbornik radova, Pravni fakultet Split, god. 50, 3/2013. str. 5

pravni instrumenti na kojima se temelji zaštita djece za vrijeme oružanog sukoba su:

- Konvencija o pravima djeteta (1989); član 38. tretira položaj djece u oružanim sukobima
- Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta u pogledu uključivanja djece u oružane sukobe (2000)
- Ženevska konvencija (1949) sa Dopunskim protokolima uz Ženevske konvencije (1977)
- Konvencija 182 MOR o najgorim oblicima iskorištavanja dječijeg rada (1999)
- Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda (2002), te određene rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a usvojene u periodu između 1999. i 2009. godine

Civili uživaju zaštitu na bazi Ženevskih konvencija o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata – IV ženevske konvencije, u okviru koje status i postupak prema osobama koje uživaju zaštitu je potpisan u dijelu III dijela IV ženevske konvencije. Strogo su zabranjeni prinuda, fizička patnja, mučenje, ubijanje uz utvrđivanje načela individualne odgovornosti za akcije usmjerene protiv sile u čijoj su vlasti uz zabranu svih represalija i uzimanja talaca. Osnovna zaštita koju uživa pojedinac kombinuje se sa obavezom poštivanja ljudskih prava, prava na jednakost i zabrane diskriminacije. Unapređenje pravne osnove koju čine međunarodni ugovori, protokoli i instrumenti *soft law – mekog prava* usmjerava proces poboljšanja zaštite djece i poštivanja njihovih prava za vrijeme oružanog sukoba. Međutim, efikasna primjena postavljenih standarda u navedenim instrumentima ne odgovara stvarnoj slici stanja. Garancije koje pruža međunarodno pravo krše se od država koje su dužne da primjenjuju preuzete obaveze. Nacionalna prava država čine važan dio pravne strukture koja osigurava zaštitu djece u zonama sukoba. U nekim slučajevima nacionalna prava pružaju viši stepen zaštite od međunarodno propisanih standarda, dok je u drugim slučajevima obrnuto. Međunarodno humanitarno pravo obuhvata i humanitarna načela i međunarodne ugovore kojima se nastoje spasiti životi i olakšati patnje kako boraca tako i civila u oružanim sukobima. Glavni pravni dokument u okviru ove discipline je Ženevska konvencija iz 1949. godine, četiri sporazuma koje su potpisale gotovo sve zemlje svijeta. Nesporno je da je položaj civilnog stanovništva detaljno uređen međunarodnim dokumentima u oblasti humanitarnog prava, ali provođenje tih odredbi i nadzor nad provođenjem istih su osnovni problem. Međunarodno humanitarno pravo štiti ranjene, bolesne i zarobljene pripadnike oružanih snaga, kao i civile. Ranjeni i bolesni borci – bez obzira na to kojoj naciji pripadaju – trebaju biti zbrinuti prema odredbama Prve ženevske konvencije. Oni ne smiju biti ubijeni niti

podvrgnuti mučenju ili biološkim eksperimentima. Mora im se pružiti adekvatna njega i zaštititi ih od pljačke i maltretiranja. Konvencija također štiti zdravstvene radnike, vojna vjerska lica, vojne medicinske kapacitete i mobilne jedinice.

Ranjeni i bolesni borci te borci žrtve brodoloma na moru zaštićeni su Drugom ženevskom konvencijom. Njima se pruža ista zaštita kao i borcima na kopnu, prilagođena odgovarajućim uslovima na moru. Ratni zarobljenici zaštićeni su Trećom ženevskom konvencijom i mora im se pružiti human tretman, odgovarajući smještaj, hrana, odjeća i medicinska njega. Oni ne smiju biti podvrgnuti mučenju niti medicinskim eksperimentima, te moraju biti zaštićeni od nasilja, uvreda i znatiželje javnosti. Na isti status imaju pravo i zarobljeni ratni dopisnici i civili koji legalno prate vojne snage.

Civili su zaštićeni Četvrtom ženevskom konvencijom. U svakom momentu strane u sukobu moraju biti svjesne razlike između civila i pripadnika oružanih snaga, te svoje operacije usmjeravati samo na vojne ciljeve. Civilima treba omogućiti što normalniji život. Njih treba zaštititi od ubistva, mučenja, pljačke, odmazde, nasumičnog uništavanja njihove imovine, te od zarobljavanja u svrhu držanja talaca. Njihova se čast, porodična prava, vjerska ubjeđenja i običaji moraju poštivati. Oružane snage moraju im obezbijediti sigurno snabdijevanje odgovarajućom hranom i lijekovima, te uspostavljanje bolnice i sigurnosnih zona za ranjene, bolesne, starije osobe, djecu, trudnice i majke malodobne djece. Konvencija također predviđa zaštitu žena i djece. Bolničko osoblje koje se brine o navedenim kategorijama također treba biti zaštićeno i poštovano. Humanitarno pravo zabranjuje učešće djece u borbenim aktivnostima, a djeca mlađa od petnaest godina ne smiju se regrutovati u oružane snage; moraju se poduzeti „sve raspoložive mjere“ kako bi se spriječilo direktno učešće djece u oružanim borbama. Međunarodno humanitarno pravo zabranjuje napade na civile i uspostavlja specijalnu zaštitu djece. Svi civili, posebno žene i djeca, moraju biti zaštićeni od ubijanja, mučenja, krađe, odmazde, nasumičnog uništavanja imovine i zarobljavanja u svrhu držanja talaca. Njihova čast, porodična prava, vjerska ubjeđenja i običaji moraju se poštivati. Oružane snage moraju im obezbijediti sigurno snabdijevanje odgovarajućom hranom i lijekovima, te uspostavljanje bolnice i sigurnosnih zona za ranjene, bolesne, starije osobe, djecu, trudnice i majke malodobne djece. Postoje i posebne odredbe koje se odnose na potrebe djece koja nisu u pratnji članova porodice, te na njihove psihosocijalne potrebe i porodičnu komunikaciju. Djeca u dobi do 15 godina koja nemaju roditelje ili su razdvojena od porodice također moraju biti zbrinuta. Mora im se omogućiti da upražnjavaju svoje vjerske običaje i obezbijediti njihovo obrazovanje. Zaštita civila jeste glavni cilj međunarodnog humanitarnog prava. Prema Četvrtoj ženevskoj konvenciji,

civili moraju biti zaštićeni od ubistva i mora im se dozvoliti da vode normalan život, ukoliko to sigurnosni uslovi dozvoljavaju. Dodatni protokol I iz 1977. godine navodi pojedinosti koje se odnose na zaštitu civila u međunarodnim oružanim sukobima. Osnovno pravilo koje se odnosi na razliku između civila i pripadnika oružanih snaga dato je u članu 48. Protokola I, a koji kaže: „Kako bi se osigurali poštivanje i zaštita civilnog stanovništva i civilnih ciljeva, strane u sukobu u svakom momentu moraju biti svjesne razlike između civilnog stanovništva i pripadnika oružanih snaga, te između civilnih ciljeva i vojnih ciljeva i u skladu s tim svoje operacije usmjeravati samo na vojne ciljeve.“ Pored zabrane direktnih napada, međunarodno humanitarno pravo također zabranjuje nasumične napade na civile. To se, naprimjer, dešava kada oružane snage pri napadu na vojne ciljeve ne uzmu u obzir velike posljedice po civilno stanovništvo, član 41. Protokol I.

Djeca nisu slučajne žrtve rata u Bosni i Hercegovini

Tokom ratnih dešavanja djeca, kao najranjivija kategorija stanovništva, bila su direktno ili indirektno izložena ratnim djelovanjima. Direktno posljedice zločina su ubijanja i ranjavanja, a indirektno posljedice su ratne traume usljed različitih faktora, prije svega, gubitka roditelja ili najbližih članova porodice, silovanja, fizičkih maltretiranja, nezakonitih zatočenja, nedostatka hrane, vode, adekvatne medicinske brige, straha i drugih faktora. Relevantne podatke nude rezultati istraživanja predstavljeni u knjizi *Zločini nad psihičkim integritetom djece* autora Muhameda Šestanovića u kojoj se navodi broj ranjene djece:

*Prema podacima Republičkog štaba za zdravstvo, od decembra 1994. godine na slobodnim prostorima Bosne i Hercegovine ranjeno je 34.351 dijete, od čega u Sarajevu 14.834. Od toga, teško je ranjeno 8.360, od čega u Sarajevu 3.361 dijete.*⁵

Međunarodno humanitarno pravo, pored općih konvencija i deklaracija kojim se regulišu prava zaštićenih osoba u ratu, reguliše i zaštitu djece za vrijeme oružanih sukoba. Posebno su prava djece definisana Konvencijom o pravima djeteta iz 1989. godine (dalje: Konvencija).⁶ Upravo njome su

---

⁵ Šestanović, M., *Zločini nad psihičkim integritetom djece*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2000, str. 5.

⁶ Pored ove konvencije, zaštitu prava djece regulišu Ženevska deklaracija o pravima djeteta iz 1924, Deklaracija o pravima djeteta donesena od UN-a 1959. i priznata u Općoj deklaraciji o pravima čovjeka, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (posebno u članu 10). Navedene deklaracije predstavljale su osnovu za donošenje Konvencije o pravima djeteta iz 1989. godine.

priznata prava i zabranjeni nehumani odnosi prema djeci. Konvencija u članu 6. eksplicitno govori o pravu djeteta na život i obavezi države da omogući opstanak i razvoj djeteta. Nadalje, u članovima 34. i 37. obavezuju se države na zaštitu djece od svih oblika seksualnog izrabljivanja i iskorištavanja, zatim svih oblika mučenja ili drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka i kazni. Naglašeno je da nijedno dijete ne može biti lišeno slobode nezakonito ili samovoljno. Uprkos navedenim zabranama i pravima djeteta masovno je kršena Konvencija, bilo da se radi o ubijanjima, ranjavanjima, seksualnim iskorištavanjima, zatvaranju u logore, protjerivanjima, nanošenju patnje, ponižavajućem i okrutnom postupanju. Relevantni istraživački podaci predstavljeni su u knjizi *Zločini nad djecom Sarajeva u opsadi*:

*Oružane snage Srbije i Crne Gore (Savezna Republika Jugoslavija) i njihovi kvislinzi i saradnici su, i pored Konvencije o pravima djeteta (1989) i Svjetske deklaracije o preživljavanju, zaštiti i razvoju djece (1990), na kraju XX stoljeća u Republici Bosni i Hercegovini, posebno u Sarajevu u opsadi, i protiv djece sprovodili koordiniranu, dugotrajnu, rasprostranjenu i snažnu kampanju granatiranja i snajperskog djelovanja, od čega su, pored brojnih civila i civilnog stanovništva, mnoga djeca ubijena i ranjena.*⁷

Brojna djeca koja su ubijena na prostoru Bosanske krajine pronađena su i ekshumirana iz više masovnih, zajedničkih i pojedinačnih grobnica. Nakon ubijanja njihove posmrtno ostatke zločinci su pokušali prikriti na raznim mjestima. Ubijena djeca pronađena su u masovnim grobnicama Tomašica, Jakarina kosa, Redak, Bezdana, Prhovo, Kevljani, Lanište I, Lanište II, Hrustovo i drugim masovnim grobnicama.⁸ Osim ubijanja djeca su bila izložena ranjavanjima, zastrašivanjima, zatvaranjima u logore i drugim zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava.

Izdvojili bismo jedno svjedočenje o traumama kojima su djeca na području općine Sanski Most bila izložena:

*Djevojčice Admira i Almira su imale malo više sreće. Sa roditeljima su prešli kod komšije Karić Ismeta da prenoće, smatrali su da je njegova kuća sigurnija. U noćnom divljanju kroz selo, na sprat Ismetove kuće kroz prozor su ubacili neku eksplozivnu napravu. Admira i Almira su spavale iza zid koji se, od siline detonacije prelomio i zatrpao ih obje. Skoro cijelu noć su provele pod urušenim zidom da bi tek u zoru bile izvučene, nepovrijeđene.*⁹

---

⁷ Čekić, S., Šestanović, M., Karović, M., Mastalić-Košuta, Z., *Zločini nad djecom Sarajeva u opsadi*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2010, str. 113.

⁸ AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁹ Izjava Senada ef. Omića data prvom autoru rada 17. marta 2017. godine.

Studija istraživanja: Zločini nad djecom općine Sanski Most

Djeca bošnjačke i hrvatske nacionalnosti na području općine Sanski Most bila su izložena masovnim zločinima bez ograničenja. Djeca bošnjačke i hrvatske nacionalnosti na području općine Sanski Most ubijana su na različite načine. Ubijane su bebe starosti od 6 mjeseci i djeca od skoro 18 godina. Posmrtni ostaci ubijene djece pronađeni su u više masovnih i pojedinačnih grobnica. Ubijani su bez razlike, djevojčice i dječaci. Ubijeno je 9 djevojčica i 27 dječaka. Djeca sa područja općine Sanski Most ubijena su u 16 naselja i mjesta širom općine. Na području općine Sanski Most ubijeno je 9 maloljetnih ženskih osoba i 27 maloljetnih muških osoba.

Tabela 1: Broj ubijene djece po spolu¹⁰

Spol	Djevojčice	Dječaci
Ukupno	9	27

Tabela 2: Broj ubijene djece po mjestima ubijanja/rođenja¹¹

Red. br.	Mjesto ubijanja/rođenja djece	Broj djece
1.	Hrustovo	12
2.	Kljevc	5
3.	Skucani Vakuf	3
4.	Vrhpolje	2
5.	Stara Rijeka	2
6.	Naprelje	1
7.	Demiševci	1
8.	Pobriježje	1
9.	Dževar	1
10.	Brdari	1
11.	Gornji Kamengrad	2
12.	Oštra Luka	1
13.	Zenkovići	1
14.	Okreč	1
15.	Kijevo	1
16.	Šehovci	1

¹⁰ AINOBIHPUB, Službena baza podataka.

¹¹ Ibid.

Pregled ubijene djece na području općine Sanski Most

Analiza ubijene djece po godinama starosti

U istraživačkoj praksi najčešće se koristi podjela u sljedeće grupe:¹²

Tabela 3: Pregled ubijene djece po godinama starosti¹³

Red. br.	Godine starosti	Broj ubijene djece
1.	do dvije godine	2
2.	2-4 godine	3
3.	5-7 godina	1
4.	7-12 godina	3
5.	12-14 godina	2
6.	14-16 godina	4
7.	16-18 godina	21

Dalje slijedi kratki abecedni pregled najosnovnijih podataka o ubijenoj djeci na području općine Sanski Most. Identifikovana su maloljetna lica ili se vode kao nestale osobe maloljetna lica i to:

Alagić Nihad rođen je 1978. godine u mjestu Naprelje, općina Sanski Most. Alagić Nihad i njegov brat odvedeni su 22. septembra 1995. godine u logor Betonirka iz kojeg su svakodnevno vođeni na prisilni rad na linije razdvajanja. Od 7. do 10. oktobra 1995. godine Alagić Nihad je ubijen od srpske vojske u naselju Tomina, niže pravoslavne crkve. Nihad je strijeljan zajedno sa bratom i još 5 Bošnjaka. Posmrtno ostatke su pronašli pripadnici ARBiH. Njihovi posmrtni ostaci su ekshumirani 11. oktobra 1995. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Tomina. Nakon toga su prebačeni u bolnicu u Bihaću radi identifikacije i obdukcije. Pokopani su na mezarju Greda gdje su konačno identifikovani.

Brković Namka rođena je 1975. godine u mjestu Hrustovo, općina Sanski Most. Nakon napada srpskih snaga na naselja Hrustovo i Vrhpolje dio stanovnika se pokušao skloniti u sigurna skloništa kako bi se zaštitio od granatiranja. Grupa žena i djece se sakrila u jednu garažu (Huskina garaža, vlasnik Husein Merdanović Huska). 31. maja 1992. godine srpski vojnici su došli pred garažu i automatskim oružjem ubili i ranili više žena i djece koji su se nalazili u garaži. Posmrtni ostaci Brković Namke su ekshumirani 4.

¹² Čekić, S., Šestanović, M., Karović, M., Mastalić-Košuta, Z., nav. dj., str. 17.

¹³ AINOBIHPUB, Službena baza podataka.

oktobra 1996. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Hrustovo I-Kukavice, leš broj 15.¹⁴ 14. oktobra 1996. godine izvršena je identifikacija tijela na osnovu prepoznavanja (klasična metoda). Identifikaciju je izvršio otac Brković Husein na osnovu odjeće: majice sa kratkim rukavima sa znakom sunca na prednjoj strani, hlača farmerica sa prugama sa strane i zlatnog lančića sa čvorom. Na osnovu izvršene obdukcije utvrđeno je da je smrt nasilna i da je nastupila usljed povrede rebra nanesene vatrenim oružjem.¹⁵

Buljubašić Mesud rođen je 1975. godine, bio je nastanjen u Vrhpolju, općina Sanski Most. Srpske vojne i policijske snage su ga uhapsile i transportovale za logor Manjača. Nakon dolaska u logor Manjača policajci iz SJB Sanski Most naredili su Mesudu i još petorici logoraša da se ukrcaju u kamion i vratili su ih prema Sanskom Mostu. Na lokalitetu Majkići-Hazići su strijeljani, a pronađeni i ekshumirani su 18. septembra 2007. godine.¹⁶ Buljubašić Mesud je ubijen vatrenim oružjem; smrtne povrede su mu nanesene u predjelu glave, desne natkoljenice, desne podlaktice i lijeve šake.¹⁷

---

¹⁴ AINOBIHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 10.

¹⁵ AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17-405/96, 14. oktobar 1996, Izvještaj o završenoj ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji mas. grobnice sa područja općine S. Most, odnosno S. Hrustovo, Vrhpolje-polje, Kasapnice, Kukavice, Jezerci, Merdanovići i D. Kamengrad (dolina); AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-/97, 13. februar 1997, Spisak identifikovanih leševa ekshumiranih iz masovnih grobnica na području općine Sanski Most.

¹⁶ AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava policije, Sektor kriminalističke policije, broj: 05-1/04-5-1463, 24. septembar 2007, Zapisnik o izvršenoj ekshumaciji šest (6) nn tijela na lokalitetu Hazići-Majkići, općina Oštra Luka.

¹⁷ AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, K MUP Bihać, III policijska uprava, OKP Sanski Most, broj: 05-1/08-1-92/08, 12. mart 2008, Hazići-Majkići, identifikacioni broj 6, Zapisnik o upoznavanju rodbine sa rezultatima DNK analize; AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, K MUP Bihać, III policijska uprava, OKP Sanski Most, broj: 05-1/08-1-92/08, 12. mart 2008, Hazići-Majkići, identifikacioni broj 6, Zapisnik o prepoznavanju leša; AINOBIHPUB, ljekar vještak prim. dr. Rakočević Miroslav, spec. patologije i sudske medicine, Hazići-Majkići, tijelo broj 6, 20. septembar 2008. godine, Izvještaj o obdukciji; AINOBIHPUB, ljekar vještak prim. dr. Rakočević Miroslav, spec. patologije i sudske medicine, Hazići-Majkići, tijelo broj 6, 20. septembar 2008, Potvrda o smrti.

Dervišević Ekrem (16 godina) ubijen je u Skucanom Vakufu 6. augusta 1995. godine, a identifikovan je klasičnom metodom 10. juna 1997. godine od majke.¹⁸ Ubijen je bombom ispred kuće Handanagića Redžepa.¹⁹

Dervišević Ermin poginuo je u Travniku 12. septembra 1995. godine od posljedica granatiranja sa položaja srpske vojske. Sahranjen je na mezarju u Travniku.

Dizdarević Enes rođen je 1976. godine u mjestu Kljevci, općina Sanski Most. 31. maja 1992. godine srpski vojnici su izvršili napad na nebranjeno naselje Begići (Hrustovo, Sanski Most), odvojili muškarce i odveli ih na Vrhpoljski most gdje su ih strijeljali.²⁰ Među ubijenim je i Dizdarević Enes sa braćom Muhamedom i Mirsedom i ocem Ismetom. Jedan od preživjelih svjedoči: „Njegov najmlađi brat Enes je bio slijedeći. N. je naredio on ga je poslušao, htio je da se provuče kroz ogradu, u tom trenutku J.P. se zaletio prema njemu, vadeći pištolj iz futrole i sa udaljenosti tri koraka od njega ispucao mu iz pištolja u lijevu sljepoočnicu iznad oka jedan metak. Mrtvo tijelo je ostalo da visi na desnoj strani mosta na samoj ogradi gdje se htio provući. Onda je J.P. prišao i desnom nogom ga udario u slabine i odgurnuo u rijeku. Kada je leš prolazio ispod mosta ova četvorica su ponovo pucala na njega. U tom trenutku neko iz grupe četnika iz Tomine koji su bili na desnoj obali na ivici mosta rekao je Ž.: 'Pucaj, j..o ti svoju mater, eto ti šansa da i ti nekog ubiješ.' Onda su ova četvorica istih, a i Ž. sa njima pucali u ovog

---

¹⁸ AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-161-7/97, 20. juni 1997, Službena zabilješka o izvršenoj ekshumaciji; AINOBiHPUB, Zapisnik o prepoznavanju leša.

¹⁹ AINOBiHPUB, Republika Srpska, Ministarstvo za unutrašnje poslove, Centar javne bezbjednosti Prijedor, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, Stanično odjeljenje policije Lušci Palanka, broj: 14-5/01-1, 7. august 1995, Službena zabilješka.

²⁰ AINOBiHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 10; AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17-405/96, 14. oktobar 1996, Izvještaj o završenoj ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji mas. grobnice sa područja općine S. Most, odnosno S. Hrustovo, Vrhpolje-polje, Kasapnice, Kukavice, Jezerci, Merdanovići i D. Kamengrad (dolina); AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-/97, 13. februar 1997, Spisak identifikovanih leševa ekshumiranih iz masovnih grobnica na području općine Sanski Most.

maloljetnog dječaka Dizdarevića Enesa.”²¹ Obdukcijom je utvrđeno da je smrt nasilna i nastupila je usljed strijelnih rana glave i grudnog koša.²²

Drobić Ibrahim rođen je 1978. godine u Sanskom Mostu, a bio nastanjen u mjestu Pobrjeđe. Nakon dolaska Srpske dobrovoljačke garde (jedinica Željka Ražnjatovića Arkana iz SR Jugoslavije) u Sanski Most, počelo je privođenje Bošnjaka i odvođenje na prisilni rad na linijama razdvajanja srpske vojske i jedinica ARBiH. 22. septembra 1995. godine Ibrahim je odveden od srpske vojne policije. U presudi MKSJ u predmetu Stanišić i Simatović navodi se: „Posle ponoći 22. septembra 1995. godine, Arkanovi vojnici uterali su zatočenike u jedan autobus i pri tom ih tukli palicama i kundacima. Sa zatočenicima je u autobusu bilo oko osam Arkanovih vojnika. Pre nego što su ušli u autobus, vojnici su pretukli jednog starijeg čoveka. Otprilike 10–15 minuta prije nego što je autobus krenuo, nekoliko vojnika silovalo je jednu ženu, dok su ostali zatočenicima bili prisiljeni da pevaju četničke pesme. Pošto je bio mrak i pošto zatočenicima nije bilo dopušteno da gledaju kroz prozor, svedok ne zna tačno u kom je pravcu autobus išao, ali je vozač vozio sporo nekih 20–30 minuta i potom zaustavio autobus. Muzika u autobusu svirala je veoma glasno, a vojnici su počeli da istjeruju ljude, u grupama od po četvoro ili petoro.”²³ Nakon toga su izvršili ubijanje 65 zatočenika. Njihovi posmrtni ostaci pronađeni su i ekshumirani u masovnoj grobnici Sasina.²⁴ Ibrahim je ubijen zajedno sa ocem Muharemom i bratom Erminom.²⁵

Grbić Džemal je ubijen u svojoj kući na spavanju. Ubijen je kada su zločinci u kuću ispalili projektil iz ručnog bacača. 17. septembra 1992. godine ispaljen je projektil. Ubijen je i Ališić Ismet. U sobi su bili otac, majka i tri sestre.²⁶

---

²¹ AIIZ, inv. br. 2368, Osnovni sud Sanski Most, broj: KR-171/95, 16. april 1996, Izjava b.r.

²² AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, K MUP Bihać, Policijska uprava 3-OKP-Sanski Most, broj: 05-6/03-1-390/2006, 9. maj 2006, Zapisnik o prepoznavanju leša, AINOBIHPUB, ljekar vještak, specijalista sudske medicine i spec. patolog prim. dr. Miroslav Rakočević, 13. maj 2006, Potvrda o smrti.

²³ ICTY, Predmet br. IT-03-69-T, pred Pretresnim vijećem i tužilac protiv Jovice Stanišića, Franka Simatovića, Javno sa povjerljivim dodatkom c, Presuda, 30. maj 2013, paragraf 800.

²⁴ Više u: Odošević, J., *Hiljadu grobnica u Bosanskoj krajini 1992-1995*, izdavač Preporod 2015, ISBN 9958820684.

²⁵ AINOBIHPUB, Federacija Bosne i Hercegovine, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Centar službi bezbjednosti, Sektor krim policije, Odjeljenje za krim. tehniku i KDZ Sarajevo, broj: 14-17/02-1317/96, Kriminalističko-tehnički izvještaj o pregledu lica mjesta, ekshumacija, obdukcija i identifikacija 65 lica ubijenih u mjestu Sasina, općina Sanski Most.

²⁶ AINOBIHPUB, Osnovni sud u Sanskom Mostu, broj: Kr. 596/92, 29. septembar 1992, Dostava zapisnika o uviđaju.

Grgić Eldina rođena je 1989. godine, poginula 2. septembra 1992. godine prilikom progona. Poginula je kada je automobil u kojem je bila naišao na protivtenkovsku minu. Poginula je zajedno sa majkom Esmom na lokalitetu Smetovi, Vlašić (Travnik). Pokopana je u mezarju u Travniku.²⁷

Habibović Sabahudin rođen je 1975. godine. Bio je učenik Gazi-Husrev begove medrese u Sarajevu. Ubijen je 16. aprila 1993. godine u naselju Brdari (Sanski Most) gdje je i ukopan u mjesnom mezarju.²⁸

Jelečević Asim rođen je 1978. godine. Ubijen je 31. maja 1992. godine, zajedno sa ostalim u Huskinoj garaži (Hrustovo, Sanski Most). 1. juna 1992. godine otac Sefer i rođak Jelečević Fadil su prepoznali posmrtnu ostatku ubijenog sina i ukopali ga na mezarju u Hrustovu.²⁹

Jurić Mile je rođen 1977. godine, a ubijen je 7. februara 1993. godine u selu Kljevci u zaseoku Kotlari. Ubijen je iz vatrenog oružja, strijelne rane glave.³⁰ Sa njim je zajedno ubijena starica Jurić Marija.³¹ Pred kuću je došao M. Č., kojem je na ratištu u Gradačcu poginuo sin M. NJ. M. Č. je bio naoružan i kad je došao pred kuću psovao je ustašku majku i govorio da će pobiti sve ustaše, te je po svjedočenju J. P. pucao iz vatrenog oružja u staricu Jurić Mariju, a pred kućom je bio u društvu starice Marije i Jurić Mile, M. Č. i Đ.

---

²⁷ Ibid.

²⁸ AINOBIHPUB, Izjava Zifada Habibovića od 3. marta 2017.

²⁹ AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-161-6/97, 20. juni 1997, Službena zabilješka o izvršenoj ekshumaciji; AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-/97, 13. februar 1997, Spisak identifikovanih leševa ekshumiranih iz masovnih grobnica na području općine Sanski Most; AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, Hrustovo, Jeleći, identifikacioni broj 1, 6. juni 1997, Zapisnik o prepoznavanju leša.

³⁰ AINOBIHPUB, ljekar vještak, specijalista sudske med. i spec. patolog prim. dr. Miroslav Rakočević, 14. maj 1998, Zapisnik o pregledu mrtvih tijela nakon vađenja iz groba u mjestu Kotlari, općina Sanski Most, AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, Kljevci, Kotlari, identifikacioni broj 1, 7. maj 1998, Zapisnik o prepoznavanju leša; AINOBIHPUB, ljekar vještak, specijalista sudske medicine i spec. patolog prim. dr. Miroslav Rakočević, redni broj: 239-38/98, 9. maj 1998, Potvrda o smrti.

³¹ AINOBIHPUB, Republika Srpska, Ministarstvo za unutrašnje poslove, Centar službi bezbjednosti Banja Luka, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 11-14/02-2-230-KU-6/93, 17. februar 1993, Krivična prijava protiv NN izvršioca.

M. su ubili iz vatrenog oružja i malog Milu. Nakon ubistva ukop ubijenih su izvršili Mijić Kata, Mijić Pero i Mijić Miro.³²

Kadirić Elvis rođen je 1976. godine u mjestu Vrhpolje, općina Sanski Most. Početkom juna 1992. godine srpske vojne snage su ga zarobile zajedno sa mještanima Vrhpolja i Hrustova. Zajedno sa Elvisom zarobljen je i njegov otac Mesud i brat Zlatko. Nakon što su zarobljeni, odvedeni su i zatvoreni u podrum zgrade Osnovne škole „Donja Tramošnja”. U istoj zgradi bila je smještena i isturena komanda 6. sanske brigade. Poslije mučenja, zlostavljanja i teških fizičkih tortura pripadnici vojne policije 6. sanske brigade su zatočene (22) odveli iz logora i ubili ih na putu Tomina – Donja Tramošnja, neposredno uz put, nekoliko stotina metara od prvih kuća u naselju Donja Tramošnja. Posmrtni ostaci su nekoliko dana bili na mjestu ubistva da bi onda bili pokupljeni i ukopani na lokalitetu masovne grobnice Gornja Tramošnja, Jankov do. Njegovi posmrtni ostaci su ekshumirani zajedno sa posmrtnim ostacima oca Mesuda i brata Zlatka.³³

Kalabić Tehvih rođen je 1975. godine i, bježeći iz svoga sela Krasulje (Ključ), došao je do svoje nane i djeda u naselje Kenjari (Hrustovo, Sanski Most). „Nama je iz Krasulja od srpske vojske pobjegao moj unuk Tehvid, sin moje kćerke. (...) Rekli su da se izdvoje mlađi od 18 i stariji od 60 godina. Moj unuk Tehvid nije imao 18 godina, ali je bio visok, razvijen. Bio je lijep kao lutka. Moj Meho je rekao Tehvidu: 'Hajde majki, ti nemaš 18 godina. Srpski vojnici su rekli: Ide i on sa nama.' Moj Tehvid je bio u šorcu, samo ustao, sjećam se ko danas.”³⁴ Tu je zajedno sa još 19 muškaraca odveden i ubijen u naselju Kenjari, u kući Banovića Duje u zaseoku Kasapnice. Nakon ubistva zločinci su zapalili kuću i tijela ubijenih.³⁵

Kenjar Husein Čole rođen je 1975. godine, a ubijen 27. juna 1992. godine u naselju Kenjari ispred kuće Banovića Duje.³⁶ Nakon ubistva zločinci su tijela ubijenih ubacili u kuću i spalili kuću i posmrtne ostatke ubijenih.³⁷

---

³² AINOBIHPUB, Kantonalni sud u Bihaću, broj: KRI: 33/98, 7. maj 1998, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji i identifikaciji.

³³ Više u: Odošajić, J., *Hiljadu grobnica u Bosanskoj krajini 1992-1995*, izdavač Preporod 2015, ISBN 9958820684.

³⁴ AINOBIHPuB, Izjava Fikre Kenjar od 13. oktobra 2016. godine data prvom autoru rada.

³⁵ AINOBIHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 10.

³⁶ AINOBIHPUB, Osnovni sud u Sanskom Mostu, Istražni sudija Adil Draganović, Spisak žrtava Bošnjaka ekshumiranih iz masovnih grobnica Hrustovo, Vrhpolje i Kenjari, općina Sanski Most, sa ekshumacije od 04. 10. do 14. 10. 1996. godine, str. 2.

Kenjar Irfan rođen je 1976. godine, a ubijen 27. juna 1992. godine u naselju Kenjari ispred kuće Banovića Duje.³⁸ Nakon ubistva zločinci su tijela ubijenih ubacili u kuću i spalili kuću i posmrtnu ostatku ubijenih.³⁹ Dvojica Bošnjaka su preživjela ovaj masakr i vidjeli kada su zločinci spalili posmrtnu ostatku ubijenih.⁴⁰

Keranović Aldina rođena je 1984. godine u mjestu Hrustovo, općina Sanski Most. Bila je učenica drugog razreda osnovne škole. Ubijena je 31. maja 1992. godine od pripadnika srpske vojske u Huskinoj garaži (Hrustovo, Sanski Most). Posmrtni ostaci Keranović Aldine ekshumirani su 4. oktobra 1996. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Hrustovo I-Kukavice, leš broj 11.⁴¹ 14. oktobra 1996. godine izvršena je identifikacija tijela na osnovu prepoznavanja (klasična metoda). Identifikacija je izvršena po odjeći: hlače sa tregerima, zelene boje, sitni samt, željezni treger, dugmadi na prednjoj strani; džemper plave boje, ručno pleten, isplela ga Zukić Rifa (ujna). Identifikaciju su izvršili otac Rufad, djed Hasan i stric Senad. Prema obdukcijom zapisniku smrt je nastupila nasilnim putem od povreda nanesenih u predjelu glave vatrenim i mehaničkim oruđem.⁴² Ubijena je zajedno sa majkom Keranović Nirom i bratom Asimom (4).

---

³⁷ AINOBiHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 37–38.

³⁸ AINOBiHPUB, Osnovni sud u Sanskom Mostu, istražni sudija Adil Draganović, Spisak žrtava Bošnjaka ekshumiranih iz masovnih grobnica Hrustovo, Vrhpolje i Kenjari, općina Sanski Most, sa ekshumacije od 04. 10. do 14. 10. 1996. godine, str. 2.

³⁹ AINOBiHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 37–38.

⁴⁰ Više u: Odobašić, J., *Hiljadu grobnica u Bosanskoj krajini 1992–1995*, izdavač Preporod, 2015, ISBN 9958820684.

⁴¹ AINOBiHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 10; AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17-405/96, 14. oktobar 1996, Izvještaj o završenoj ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji mas. grobnice sa područja općine S. Most, odnosno S. Hrustovo, Vrhpolje-polje, Kasapnice, Kukavice, Jezerci, Merdanovići i D. Kamengrad (dolina); AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-/97, 13. februar 1997, Spisak identifikovanih leševa ekshumiranih iz masovnih grobnica na području općine Sanski Most; AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁴² AINOBiHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz

Keranović Almina rođena je 1985. godine, a ubijena 31. maja 1992. godine od pripadnika srpske vojske u Huskinoj garaži (Hrustovo, Sanski Most). Posmrtni ostaci Keranović Almine ekshumirani su 4. oktobra 1996. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Hrustovo I-Kukavice, leš broj 8.⁴³ 19. novembra 1996. godine izvršena je identifikacija tijela na osnovu prepoznavanja; klasična metoda: Keranović Almina je pronađena u masovnoj grobnici pored majke Muhareme i sestre Sabine (2 godine i 5 mjeseci). Identifikovana je na osnovu crvene jakne sa kapuljačom i plavih hlača i bijelih patika. Prema obdukcijom zapisniku ubijena je vatrenim oružjem na način da su joj zločinci pucali u glavu iz neposredne blizine.⁴⁴

Keranović Asim rođen je 1988. godine u mjestu Hrustovo, općina Sanski Most, a ubijen je 31. maja 1992. godine od pripadnika srpske vojske u Huskinoj garaži (Hrustovo, Sanski Most). Posmrtni ostaci Keranovića Asima ekshumirani su 4. oktobra 1996. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Hrustovo I-Kukavice, leš broj 22.⁴⁵ 14. oktobra 1996. godine izvršena je identifikacija tijela na osnovu prepoznavanja (klasična metoda). Identifikacija je izvršena po odjeći: trenerka gornji i donji dio crne boje, preko trenerke hlače blijedoplave boje, teksas, na prednjem dijelu desne nogavice izvezena „mini patika“ raznobojna – preovladava žuta boja i upadljiva bijela „pertla“. Identifikaciju su izvršili otac Rufad, djed Hasan i stric Senad. Prema obdukcijom zapisniku smrt je nastupila nasilnim putem od povreda nanesenih u predjelu glave vatrenim oružjem.⁴⁶ Ubijen je zajedno sa majkom Keranović Nirom i sestrom Aldinom (8).

---

masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 8; AINOBIHPUB, Službena baza podataka.

⁴³ Ibid., str. 10; AINOBIHPUB, Službena baza podataka.

⁴⁴ Ibid., str. 6; AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17-405/96, 14. oktobar 1996, Izvještaj o završenoj ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji mas. grobnice sa područja općine S. Most, odnosno S. Hrustovo, Vrhpolje-polje, Kasapnice, Kukavice, Jezerci, Merdanovići i D. Kamengrad (dolina); AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-/97, 13. februar 1997, Spisak identifikovanih leševa ekshumiranih iz masovnih grobnica na području općine Sanski Most; AINOBIHPUB, Zapisnik o prepoznavanju leša; AINOBIHPUB, Službena baza podataka.

⁴⁵ Ibid., str. 10; AINOBIHPUB, Službena baza podataka.

⁴⁶ Ibid., str. 8; AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17-405/96, 14. oktobar 1996, Izvještaj o završenoj ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji mas. grobnice sa područja općine S. Most, odnosno S. Hrustovo, Vrhpolje-polje, Kasapnice, Kukavice, Jezerci, Merdanovići i D. Kamengrad (dolina); AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo

Keranović Asim rođen je 1975. godine u Sanskom Mostu, a bio je nastanjen u mjestu Hrustovo. Nestao je u rejonu Vrhpoljskog mosta krajem maja 1992. godine. Ekshumiran je 18. jula 2001. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Tomina-Markovići, leš broj 22. Ubijen je i ukopan u masovnu grobnicu Tomina-Markovići zajedno sa još 24 ubijena Bošnjaka iz Vrhpolja i Hrustova. Prema obdukcionom zapisniku smrt je nastupila nasilnim putem, a smrtne povrede su nanesene vatrenim oružjem u predjelu glave i grudi.⁴⁷

Keranović Edin rođen je 1987. godine u mjestu Hrustovo, općina Sanski Most, a ubijen 31. maja 1992. godine, mjesto Hrustovo, Huskina garaža, područje općine Sanski Most. Ubijen je od srpskih vojnika. Kada je ubijen, imao je 5 godina. Ubijen je zajedno sa majkom Džehvom. Zločinci su ubili i Edinovog oca Suada, a pronađen je i ekshumiran iz masovne grobnice Tomina-Markovići.⁴⁸ Posmrtni ostaci ubijenog dječaka Edina ekshumirani su 6. oktobra 1996. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Hrustovo-I, leš broj 45/22.⁴⁹ Prema obdukcionom zapisniku smrtne povrede su nanesene vatrenim oružjem u predjelu glave. Zločinci su ovom dječaku pucali u glavu iz neposredne blizine.⁵⁰

Keranović Nahid rođen je 1977. godine u mjestu Hrustovo, općina Sanski Most, a 31. maja 1992. godine je teško ranjen od srpske vojske, a nakon toga od posljedica ranjavanja je podlegao u Huskinoj garaži. Posmrtni ostaci Keranovića Nahida ekshumirani su 4. oktobra 1996. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Hrustovo I-Kukavice, leš broj 26. Njegovi posmrtni ostaci su identifikovani 14. oktobra 1996. godine. Prilikom ekshumacije i identifikacije pronađen je improvizovani drveni fiksator na nozi od drvene letvice i zavoj. Naime, nakon ranjavanja Nahida u nogu, preživjeli su pokušali pružiti prvu pomoć, fiksirajući i stavljajući mu zavoj

---

policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-/97, 13. februar 1997, Spisak identifikovanih leševa ekshumiranih iz masovnih grobnica na području općine Sanski Most; AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁴⁷ AINOBiHPUB, ljeekar vještak, specijalista sudske medicine i spec. patolog prim. dr. Miroslav Rakočević, KTA 116/01 KRI 4/01, Tomina-Markovići, tijelo 22, 20. april 2006, Izvještaj o reobdukciji.

⁴⁸ AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁴⁹ AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, Hrustovo i Kukavice, identifikacioni broj 45, 14. oktobar 1996, Zapisnik o prepoznavanju leša.

⁵⁰ AINOBiHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 47; AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

na ranu. Identifikaciju su izvršili otac Keranović Hasan, brat Keranović Senad i brat Keranović Rufad. Prema obdukcijom zapisniku smrt je nastupila usljed ranjavanja u predjelu desne potkoljenice i nemogućnosti pružanja adekvatne ljekarske pomoći.⁵¹

Keranović Sabina rođena je 1990. godine u Sanskom Mostu, a bila je nastanjena u mjestu Hrustovo. Ubijena je 31. maja 1992. godine u majčinom naručju od pripadnika srpske vojske u Huskinoj garaži. Posmrtni ostaci Keranović Sabine ekshumirani su 4. oktobra 1996. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Hrustovo I-Kukavice, leš broj 25. Njeni posmrtni ostaci su identifikovani 19. novembra 1996. godine. Pronađena je u masovnoj grobnici na prsima svoje majke Muhareme pored koje je bilo i drugo dijete, Almina. Identifikovana je na osnovu bijele plišane majice sa patentnim zatvaračem, bijele benkice dugih rukava, šarenog džempera i male jakne crvene boje. Prema obdukcijom zapisniku ne isključuje se smrt usljed povreda glave iz vatrenog oružja.⁵²

Kičin Alma rođena je 1979. godine u Demiševcima. Ubijena je od srpskih vojnika 3. decembra 1992. godine na verandi svoje kuće. „U jednom od takvih njihovih divljanja po selu ubili su moju školsku drugaricu Almu Kičin. Kada su zapucali, krenula je da pobjegne sa svojim iz kuće u podrum. Dok se obuvala i bila tako sagnuta, metak je prošao kroz prozor i pogodio je u glavu.”⁵³ Sahranjena na šehidskom mezarju u Demiševcima.⁵⁴

Kičin Tehvida rođena je 1986. godine u Sanskom Mostu. Ubijena je 21. septembra 1995. godine ispred kuće njenog djeda. Posmrtni ostaci ubijene Tehvide pokopani su na mezarju Došci.⁵⁵

---

⁵¹ Ibid., str. 18; AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17-405/96, 14. oktobar 1996, Izvještaj o završenoj ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji mas. grobnice sa područja općine S. Most, odnosno S. Hrustovo, Vrhpolje-polje, Kasapnice, Kukavice, Jezerci, Merdanovići i D. Kamengrad (dolina); AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-/97, 13. februar 1997, Spisak identifikovanih leševa ekshumiranih iz masovnih grobnica na području općine Sanski Most; AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁵² Ibid., str. 17, AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁵³ Izjava Senada ef. Omića data 17. marta 2017. godine.

⁵⁴ AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁵⁵ Ibid.

Kukavica Kemal rođen je 1975. godine. Odveden je od srpske vojske 1. juna 1992. godine iz sela Hrustovo i vodi se kao nestala osoba. Njegovi posmrtni ostaci nisu još pronađeni.⁵⁶

Kurbegović Alen rođen je 1976. godine, a ubijen je 10. maja 1994. godine. Pripadnici srpske vojske su Alena prisilno odveli na prisilnu radnu obavezu kopanja rovova u mjesto Grmuša, općina Bosanska Krupa. Ubijen je na liniji razdvajanja. Poslije je dovezen i posmrtni ostaci su ukopani na lokalitetu Kijevo-centar.⁵⁷

Matanović Ervin, sin Mladena, rođen je 1976. godine, a ubijen 24. jula 1992. godine u mjestu Stara Rijeka, zaselak Moštanica. Ubijen je vatrenim oružjem od 6. sanske brigade koja je vršila „čišćenje” naselja Stara Rijeka i Briševo.⁵⁸ Tom prilikom ubijeno je 13 mještana naselja Moštanica (žena, djece, staraca).⁵⁹ Posmrtni ostaci ubijenog Matanovića Ervina bili su ukopani u masovnoj grobnici Grošića groblje, leš br.3.⁶⁰ Prema izjavi prisutnog svjedoka M. M., četnici su ove osobe lišili života uz velika mučenja i masakriranja, tako da su nekima odsjekli spolne organe i cigarete im stavljali u usta.⁶¹

Matanović Zoran, sin Ante, rođen je 1975. godine u Sanskom Mostu, a ubijen 24. jula 1992. godine u mjestu Stara Rijeka, zaselak Moštanica. Ubijen je vatrenim oružjem od 6. sanske brigade koja je vršila „čišćenje” naselja Stara Rijeka i Briševo.⁶² Jedan od svjedoka navodi: “(...) zatim su ubili i masakrirali Matanovića Fabijana, Antu, Johanna, Ervina, Predraga, Zdravka, i jednog brata od Fabijana, i njegova dva sina, čijih se imena ne

---

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ AINOBIHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-161-12/97, 20. juni 1997, Službena zabilješka o izvršenoj ekshumaciji.

⁵⁸ Begić, M., Genocid u Prijedoru: svjedočenja, izdavač HMDCDR, Zagreb, Sarajevo, 2015, ISBN 978-9537439-60-6, str. 90–92.

⁵⁹ AINOBIHPUB, Zapisnik o izvršenom pregledu terena u vezi sa lociranjem grobnica i žrtava srbočetničke agresije, 26. februar 1997. godine.

⁶⁰ AINOBIHPUB, Službena baza podataka, Više u: Odobašić, Jasmin, *Hiljadu grobnica u Bosanskoj krajini 1992–1995*, izdavač Preporod, 2015. ISBN 9958820684.

⁶¹ AINOBIHPUB, Osnovni sud Sanski Most, 26. februar 1997, Zapisnik o izvršenom pregledu terena u vezi sa lociranjem grobnica i žrtava srbočetničke agresije, 26. februar 1997. godine

⁶² Begić, M., Genocid u Prijedoru: svjedočenja, izdavač HMDCDR, Zagreb, Sarajevo 2015, ISBN 978-9537439-60-6, str. 90–92.

sjećam.”⁶³ Svih devet Matanovića je ubijeno u potoku blizu kuće Fabe, Ante i Mladena Matanovića.⁶⁴

Mehić Semir rođen je 1975. godine, a ubijen u augustu 1992. godine u svojoj kući. Nakon ubistva posmrtni ostaci su ukopani na mezarju Avdići u Skucanom Vakufu. U vrijeme ubistva Semir je bio maloljetan (17 godina).⁶⁵

Merdanović Edita rođena je 1. decembra 1991. godine u mjestu Hrustovo, općina Sanski Most, a ubijena 31. maja 1992. godine u Huskinoj garaži. U vrijeme ubijanja imala je 6 mjeseci. Ubijena je zajedno sa svojom majkom Besimom. Posmrtni ostaci Merdanović Edite ekshumirani su 4. oktobra 1996. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Hrustovo I-Kukavice, leš broj 13.⁶⁶ Njeni posmrtni ostaci su identifikovani 14. oktobra 1996. godine. Ubijena je vatrenim oružjem na način da su joj zločinci pucali u glavu.⁶⁷ Identifikovana je od oca Mustafe. Identifikovana je na osnovu odjeće: zelena majica sa kapuljačom sa ušivenim figurama vjeverice, šarena benkica, bijelo-ljubičasta trenerka, bijele štrample.⁶⁸

Merdanović Jasmin rođen je 1989. godine, a ubijen 31. maja 1992. godine u Huskinoj garaži u Hrustovu.⁶⁹ U vrijeme ubijanja imao je dvije i po godine. Ubijen je zajedno sa svojom majkom Sabrom.

---

⁶³ AINOBiHPUB, Osnovni sud Sanski Most, R-6/96, 14. januar 1996, Zapisnik o saslušanju svjedoka m.k. o ratnom zločinu u selu Stara Rijeka općine Sanski Most.

⁶⁴ <http://brisevo-prijedor.webs.com/svjedocanstvoopokolju.htm>, pristup: 20. januara 2017. godine.

⁶⁵ AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17/02-161-7/97, 20. juni 1997, Službena zabilješka o ekshumaciji i identifikaciji; AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, SJB Sanski Most, 7. juni 1997, identifikacioni broj 1, Skucani Vakuf-Avdići, Zapisnik o prepoznavanju leša; AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁶⁶ AINOBiHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 9; AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁶⁷ Ibid, str. 9; AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, Stanica javne bezbjednosti Sanski Most, broj: 14-17-405/96, 14. oktobar 1996, Izvještaj o završenoj ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji masovne grobnice sa područja općine Sanski Most, odnosno S. Hrustovo, Vrhpolje-polje, Kasapnice, Kukavice, Jezerci, Merdanovići i D. Kamengrad (dolina).

⁶⁸ Ibid., str. 9.

⁶⁹ Ibid., str. 45–46.

Pašalić Almir rođen je 1976. godine, a ubijen 23. jula 1992. godine. U Oštroj Luci ispred kuće ubijen je Smajo Pašalić i njegovi sinovi Sanel i maloljetni Almir (16 godina). Ubijeni su 23. jula 1992. godine u jedan sat poslije ponoći.⁷⁰ Jedan od svjedoka navodi: „Ubijeni su vatrenim oružjem i u svakog je ispaljeno po 5 metaka. Zločinci su došli kasno uveče, probudili Smaju pod izgovorom da ga žele da spasu od zločinaca, jer je Smajo bio dobar sa svakim. Tako su se oni spremili i krenuli sa četnicima i, kad su odmakli od kuće 50 metara, četnici su im pucali u leđa i ubili ih. Sahranjeni su u mezarlukima u Oštroj Luci.”⁷¹

Sinanbegović Ferid rođen je 1975. godine, a ubijen je 1. augusta 1992. godine od pripadnika srpske vojske. Sahranjen je u mezarju Malovčići u Okreču.

Talić Besim rođen je 1979. godine u mjestu Šehovci, općina Sanski Most, a ubijen je 22. septembra 1995. godine u Sasini (Sanski Most). Prethodno je sa ocem Rasimom i komšijama odveden od kuće; odveli su ih pripadnici srpskih vojnih snaga. 22. septembra zajedno sa 64 uhapšena autobusom su prevezeni u Sasinu (Sanski Most) gdje su ubijeni. Jedan od preživjelih navodi kako su zločinci ubijali: „Svedok je gledao kako jedan drugi vojnik dovodi jednog zatočenika iz prve grupe i stavlja ga ispred autobusa, vadi nož i reže mu grkljan; jednom drugom zatočeniku naredili su da klekne, a potom su mu pucali u potiljak. Svedok je potom uspeo da pobjegne, tako što se izvukao iz jakne i potrčao u mrak pored autobusa; spotakao se preko nekog žbuna, pao u rupu i ostao da leži u njoj.“⁷² Posmrtni ostaci su ekshumirani 18–19. jula 1996. godine na području općine Sanski Most, na lokalitetu Sasina, leš broj S-I-20/96.⁷³

Zukić Fatima rođena je 17. maja 1975. godine u mjestu Hrustovo, općina Sanski Most, a ubijena 31. maja 1992. godine u Huskinoj garaži. Posmrtni ostaci ubijene Zukić Fatime ekshumirani su 4. oktobra 1996. godine na

---

⁷⁰ AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁷¹ AINOBiHPUB, 15. augusta 1995, Izjava DŽ. H.

⁷² ICTY, Predmet br. IT-03-69-T, pred Pretresnim vijećem i tužilac protiv Jovice Stanišića, Franka Simatovića, javno sa povjerljivim dodatkom C, Presuda od 30. maj 2013, paragrafi 800 i 804; AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁷³ AINOBiHPUB, Federacija Bosne i Hercegovine, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Centar službi bezbjednosti, Sektor krim policije, Odjeljenje za krim. tehniku i KDZ Sarajevo, broj: 14-17/02-1317/96, Kriminalističko-tehnički izvještaj o pregledu lica mjesta, ekshumacija, obdukcija i identifikacija 65 lica ubijenih u mjestu Sasina, općina Sanski Most; AINOBiHPUB, Spisak identifikovanih iz masovne grobnice Sasina.

području općine Sanski Most, na lokalitetu Hrustovo I-Kukavice, leš broj 19. Identifikovana je 14. oktobra 1996. godine.⁷⁴

Tabela 4: Podaci o ubijenoj djeci na području općine Sanski Most⁷⁵

Red . br.	Prezime, ime oca i ime	Rođeni	Ubijeni	Uzrok smrti
1.	Alagić (Fehim) Nihad	1978.	1995.	vatrenim oružjem
2.	Brković (Husein) Namka	1975.	1992.	strijelne povrede rebara
3.	Buljubašić (Bibo) Mesud	1975.	1992.	ubijen vatrenim oružjem
4.	Dervišević (Safet) Ekrem	1979.	1995.	povrede glave od gelera bombe
5.	Dervišević (Dedo) Ermin	1980.	1995.	povrede od gelera granate
6.	Dizdarević (Ismet) Enes	1976.	1992.	strijelne povrede glave i grudi
7.	Drobić (Muharem) Ibrahim	1978.	1995.	strijelne povrede glave i grudi
8.	Grbić (Ibrahim) Džemal	1978.	1992.	povrede od ručnog bacača
9.	Grgić (Velid) Eldina	1989.	1992.	protivtenkovska mina
10.	Habibović (Čerim) Sabahudin	1975.	1993.	ubijen vatrenim oružjem
11.	Jelečević (Sefer) Asim	1978.	1992.	smrtna povreda vatrenim oružjem
12.	Jurić (Anto) Mile	1977.	1993.	strijelne povrede glave
13.	Kadirić (Mesud) Elvis	1976.	1992.	strijelne povrede glave i ekstremiteta

⁷⁴ AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, SJB Sanski Most, broj: 14-17-405/96, 14. oktobar 1996, Izvještaj o završenoj ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji masovne grobnice sa područja općine S. Most, odnosno S. Hrustovo, Vrhpolje-polje, Kasapnice, Kukavice, Jezerci, Merdanovići i D. Kamengrad (dolina); AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, SJB Sanski Most, broj: 14-17/02-/97, 13. februar 1997, Spisak identifikovanih leševa ekshumiranih iz masovnih grobnica na području općine Sanski Most; AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

⁷⁵ Ibid., AINOBiHPUB, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Unsko-sanski kanton, Ministarstvo policije Bihać, SJB Sanski Most, broj: 14-17/02-/97, 13. februar 1997, Spisak identifikovanih leševa ekshumiranih iz masovnih grobnica na području općine Sanski Most; AINOBiHPUB, Općinski sud Sanski Most, istražni sudija Adil Draganović, broj: Kri: 30/96, 4. oktobar 1996, Zapisnik o uviđaju, ekshumaciji (masovnih) civilnih žrtava iz masovnih grobnica u Hrustovu i Vrhpolju, općina Sanski Most, i obdukciji tijela, str. 1–53; AINOBiHPUB, Službena baza podataka.

14.	Kalabić (Safet) Tehvid	1975.	1992.	ubijen vatrenim oružjem pa spaljen
15.	Kenjar (Hasan) Husein	1975.	1992.	ubijen vatrenim oružjem pa spaljen
16.	Kenjar (Smajo) Irfan	1976.	1992.	ubijen vatrenim oružjem pa spaljen
17.	Keranović (Rufad) Aldina	1984.	1992.	strijelne povrede glave
18.	Keranović (Ismet) Almina	1985.	1992.	strijelne povrede glave
19.	Keranović (Safet) Asim	1975.	1992.	strijelne povrede glave
20.	Keranović (Rufad) Asim	1988.	1992.	strijelne povrede glave i grudi
21.	Keranović (Suad) Edin	1987.	1992.	strijelne povrede glave
22.	Keranović (Hasan) Nahid	1977.	1992.	strijelne povrede potkoljenice
23.	Keranović (Ismet) Sabina	1990.	1992.	strijelne povrede glave
24.	Kičin (Nasko) Alma	1979.	1992.	vatrenim oružjem
25.	Kičin (Emsud) Tehvida	1986.	1995.	vatrenim oružjem
26.	Kukavica (Mehmed) Kemal	1975.	1992.	nestala osoba
27.	Kurbegović (Kadrija) Alen	1976.	1994.	vatrenim oružjem
28.	Matanović (Mladen) Ervin	1976.	1992.	vatrenim oružjem
29.	Matanović (Anto) Zoran	1975.	1992.	vatrenim oružjem
30.	Mehić (Osman) Semir	1975.	1992.	vatrenim oružjem
31.	Merdanović (Mustafa) Edita	1991.	1992.	strijelne povrede glave
32.	Merdanović (Ibrahim) Jasmin	1989.	1991.	-
33.	Pašalić (Smajo) Almir	1976.	1992.	strijelne povrede glave i grudi
34.	Sinanbegović (Husnija) Ferid	1975.	1992.	vatrenim oružjem
35.	Talić (Rasim) Besim	1979.	1995.	vatrenim oružjem
36.	Zukić (Smail) Fatima	1975.	1992.	-

Zaključak

Predmetni rad autora prati njihova nastojanja da daju doprinos jačanju istine i demokratije u bh. društvu, u kojem će svaki pojedinac uživati osnovna ljudska prava, a djeca uživati posebna prava na zaštitu. Primarna namjera autora je bila dati osvrt na žrtve koje su podnijela djeca u BiH, odnosno djeca na području općine Sanski Most kao subjekti sa pravima.⁷⁶ Maloljetna

⁷⁶ Konvencija o pravima djeteta: dostupno na: <https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/konvencija>.

Prihvatanje djece kao subjekata i nosilaca prava:

djeca zaštićena su Deklaracijom o pravima djeteta, kao univerzalnim međunarodnim dokumentom sa moralnom snagom. Iza predmetnog dokumenta stoji Generalna skupština UN-a još od 1959. godine. Sveobuhvatna i безусловna Konvencija o pravima djeteta iz 1989, pravni akt sa snagom zakona, strogo obavezuje države potpisnice da se pridržavaju prihvaćenih i ratificiranih odredbi Konvencije i da poštuju pravo provođenja kontrole nad primjenom iste od države potpisnice. Djeci su za vrijeme agresije uskraćena opća načela zagwarantirana međunarodnim dokumentima: načelo nediskriminacije prema nacionalnom, etničkom porijeklu, pravo na život i razvoj u sigurnom okruženju, pravo na odgovarajući životni standard, pravo na obrazovanje, pravo na igru, pravo na slobodno vrijeme, pravo na kulturne aktivnosti, pravo na slobodu misli i izražavanja (vjere). Mjere posebne zaštite za djecu u uslovima vanrednog stanja zahtijevaju obavezu države da osigura i uvažava humanitarno pravo koje se odnosi na psihofizički oporavak i socijalnu reintegraciju djece ispod 15 godina, a također da osigura zaštitu i brigu svoj djeci pogođenoj oružanim sukobom, te da obezbijedi oporavak djeci žrtvama oružanih sukoba. Nužnost čovječnog postupanja naglašena je kao postulat kad je žrtva rata civilna osoba. Djeca su žrtve oružanih sukoba i to utiče trajno na njihov rast, razvoj, psihičku stabilnost i sigurnost. Poštivanje pravila humanitarnog prava i osnovnih načela zaštite ljudskih prava u BiH za vrijeme agresije je zakazalo. Dio strategije agresora bilo je iskorištavanje i ponižavanje civila, uključujući i djecu, sa trajnim posljedicama po psihofizički razvoj buduće odrasle osobe. Deklaracija o pravima djeteta usvojena od Ujedinjenih naroda 1959. godine tretira djecu kao najosjetljiviju kategoriju koja treba zaštitu od raznih vrsta nasilja, kako u miru tako i oružanom sukobu. Djeca u cilju potpunog razvoja svoje ličnosti treba da odrastaju u porodičnom okruženju, u atmosferi razumijevanja i ljubavi. Normirana je pozitivna obaveza država da osiguraju posebnu zaštitu i pomoć (alternativna briga) u situacijama povremenog ili stalnog lišenja porodičnog okruženja, posebnu zaštitu i pomoć koju je država u obavezi da osigura kroz svoje pozitivno zakonodavstvo. Struka je dokazala poželjnost kontinuiteta u odgoju djeteta i održavanju i njegovanju njegovog vjerskog, kulturološkog i jezičkog porijekla. Sve to je djeci uskraćeno tokom oružanih sukoba i rata. Svjedoci smo stradanja djece u ratu u Bosni i

---

Član 5. Država mora poštovati odgovornost, prava i obaveze roditelja, usvojitelja ili proširene porodice.

Član 9. Dijete ima pravo da ne bude razdvojeno od svojih roditelja, osim kada je u pitanju njegov najbolji interes, kao i u slučaju sudske presude.

Član 14. Pravo djeteta na slobodu misli, svijesti i vjere mora se poštovati.

Član 31. Dijete ima pravo na odmor, na igru i slobodno vrijeme, te slobodno učešće u kulturnom životu i umjetničkom stvaralaštvu.

Hercegovini tokom kojeg su djeca ubijana na igralištima, u školama, bolnicama, na ulicama i trgovima. Novija medicinska istraživanja na polju psihoterapije nazivaju ovaj sindrom *rak dječije duše*. Presude Tribunala u Haagu potvrđuju da su djeca bila direktne mete agresora uz neskriveni animozitet i okrutnost prema civilnom stanovništvu. Djeca nisu slučajne žrtve rata u BiH; plansko, sistematsko nanošenje duševnih patnji i ubijanje bezopasne i nevine djece utemeljeno na nacionalnoj pripadnosti ostavlja duboku poruku za budućnost zajedničkog suživota; protjerivanje, raseljavanje i ubijanje djece, a zatim prikrivanje zločina nad djecom kao garant da preživjeli neće optirati za povratak i zajedništvo zbog isuviše bolnih sjećanja i smisla jačine života koji se uspostavlja negdje drugdje u izbjeglištvu.

Literatura

1. Arhiv Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu (AIIZ), Službena baza podataka.
2. Arhiv Instituta za nestale osobe BiH, Područni ured Bihać (AINOBiHPUB), Službena baza podataka.
3. Begić, M. 2015. Genocid u Prijedoru: svjedočenja, izdavač: HMDCCR i Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava UNSA, Zagreb, Sarajevo, ISBN 978-9537439-60-6.
4. Čekić, S., Šestanović, M., Karović, M., Mastalić-Košuta, Z. 2010. *Zločini nad djecom Sarajeva u opsadi*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo.
5. Fabijanić Gagro, S., Jurašić B. 2013. Zaštita civila u modernim oružanim sukobima: Međunarodnopravna rješenja u svjetlu razvoja novih tendencija zaštite, Zbornik radova, Pravni fakultet Split, god. 50, 3/2013, str. 615–641.
6. <http://brisevo-prijedor.webs.com/svjedocanstvoopokolju.htm> (pristup: 20. januara 2017. godine).
7. ICTY. 2013. Predmet broj IT-03-69-T, pred Pretresnim vijećem i tužilac protiv Jovice Stanišića, Franka Simatovića. Javno sa povjerljivim dodatkom C, Presuda od 30. maja 2013, paragrafi 800 i 804.
8. Konvencija o pravima djeteta, dostupno na: <https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/konvencija>.
9. Odobašić, J. 2015. *Hiljadu grobnica u Bosanskoj krajini 1992–1995*, izdavač Preporod ISBN 9958820684.

10. Prva ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu.
Druga ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru.
Treća ženevska konvencija o postupanju sa ratnim zarobljenicima.
Četvrta ženevska konvencija o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata sa dopunskim protokolima, dostupno na:
<http://www.institut-genocid.unsa.ba/userfiles/file/ZENEVSKA%20KONVENCIJA.pdf>.
11. Šestanović, M. 2000. *Zločini nad psihičkim integritetom djece*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.